

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Arenen lausunto kulttuuripoliittisesta selonteosta

VN/30163/2023

Visio

Visio on kulttuuripoliittinen tavoitetilä 2040-luvulla: 2040-luvulla kulttuuri on Suomea vahvistava ja yhdistävä voima, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta. Onnistuneen kulttuuri- ja elinkeinopolitiikan seurauksena ihmisten kokema osallisuus ja merkityksellisyys tuottavat laaja-alaista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa. Visio löytyy selontekoluonnoksen sivulta 19.

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.

Kyllä

En

Mahdolliset muutostarpeet.

Tavoitteet

Pitkän aikavälin kulttuuripoliittikka Suomessa perustuu neljään tavoitteeseen:

Kulttuuri on muutosvoima

Kulttuurin tekijät ja sisällöt avainasemassa

Kulttuuri on jokaisen oikeus

Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista

Tavoitteet ja niiden kuvaukset löytyvät tarkemmin selontekoluonnoksen sivulta 19-20.

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

En, tavoitteet eivät vastaa omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Tavoitteet ovat kannatettavia. Kaikkiin niihin liittyy olennaisesti toimijoiden osaamisen lisääminen. Vision toteutuminen vaatii jatkuvaa osaamisen vahvistamista ja uudistumista, jotta kulttuuri voisi ottaa roolin visaisten ongelmien ratkaisemisessa, uudistaa yhteiskuntaamme, toimia tuottavasti, mahdollistaa jokaisen oikeuksien toteutuminen tai olla kansainvälisesti vaikuttavaa ja valovoimaista. Osana kulttuuripoliittisen vision saavuttamista tulee kiinnittää huomiota OKM:n toisella momentilla tapahtuvaan kulttuuri- ja taidealojen koulutusjatkumoon taiteen harrastamisesta taiteen perusopetuksessa ammatillisen koulutukseen ja korkeakouluihin asti. Laaja taidekasvatuksen verkostomme on edellytys taiteen ja luovien alojen ammattilaisten synnyttämisessä, mutta myös tarjoaa heille työllistymismahdollisuuksia ympäri Suomea.

Selontekoluonnoksessa ehdotetaan yhdeksää toimenpidekokonaisuutta. Toimenpiteet tavoitteisiin pääsemiseksi kuvailuineen löytyvät selontekoluonnoksen sivuilta 21-31.

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi

Kulttuurin tekijät avainasemassa

Pitkäjänteistä ja monialaista kulttuuripolitiikkaa

Uudistumisen, kestävyiden ja kasvun mahdollistaminen

Yhteistyön ja osallisuuden voima

Yhteinen linja politiikassa

Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö

Kansainvälistyvä kulttuuri

X Lisää luovuutta: kulttuuri yhteiskunnallisena ja taloudellisena muutosvoimana

Kaikissa 3.1-3.8 -kohdissa on tärkeitä kulttuurin ja taiteen roolia edistäviä toimenpiteitä, joilla kulttuurin roolia yhteiskunnallisena muutosvoimana saadaan vahvistettua. Otamme kantaa erillisiin toimenpide-ehdotuksiin tiivistelmäosassa.

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Ammattikorkeakoulut toimivat kaikkialla Suomessa ja kulttuurialojen koulutusta on kahdeksassatoista ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulut ovat alueillaan merkittäviä luovien alojen, taiteen ja kulttuurin tuotantotaloja esityksineen, näyttelyineen ja konsertteineen. Niillä on myös tärkeä rooli alueidensa luovien alojen asiantuntijoiden ja taiteilijoiden työllistäjinä ja ammattitaidon kehittäjinä. Kulttuurialan koulutuksilla on pääsääntöisesti hyvä hakijavetovoima.

Monialaisten ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta liittyy usein luoviin aloihin. Vaikka ammattikorkeakoulussa ei olisikaan kulttuurialojen koulutusta, liittyvät mm. liiketoiminnan, uusien teknologioiden sekä hyvinvointialojen kehitysteemat vahvasti myös kulttuuripoliittisen selonteon tavoittelemiin asioihin. Ammattikorkeakoulujen synnyttämä osaaminen vastaa monessa kohdassa kulttuuripoliittisessa selonteossa esitettyihin toimenpiteisiin. Esimerkiksi yrittäjyys- ja liiketoimintaopinnot sisältyvät olennaisena osana työelämälähtöisiin kulttuurialojen ammattikorkeakoulututkintoihin. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat erittäin joustava keino reagoida tunnistettuihin muuttuviin osaamistarpeisiin ammattikentällä. Niillä on pystytty vastaamaan mm. kulttuurihyvinvointiosaamisen lisäämiseen niin kulttuurialoilla kuin sosiaali- ja terveysaloillakin.

Mikäli ylivaalikautinen valtioneuvostotasoinen kulttuuri- ja luovien alojen toimielin päädytään perustamaan, on Arene ja ammattikorkeakoulut mielellään tuomassa asiantuntemustaan ja laajaa verkostoaan mukaan sen toimintaan.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry kiittää mahdollisuudesta lausua kulttuuripoliittisesta selonteosta. Kulttuuripoliittinen selonteko on pitkälle tulevaisuuteen katsova kehityshakuinen asiakirja, joka vaatii vahvaa sitoutumista yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Toimijoiden mahdollisuudet pitkäjänteiseen kehittämiseen vaihtelevat merkittävästi organisaation luonteen ja perusrahoituksen muodon myötä. On tärkeää huomata, että kulttuurialoilla työllistyminen tapahtuu usein itsensä työllistäjänä, jolloin toimeentulon haasteet ovat konkreettisia ja tulevaisuusinvestointikyvykkyys rajallista. Tähän vaikuttaa olennaisesti käynnissä olevat taloudelliset leikkaukset, joilla tulee olemaan pitkäkestoisia vaikutuksia kulttuurialan toimijoihin. Toimintaa on helppo ajaa alas, mutta uudelleen käynnistäminen on huomattavasti vaikeampaa. On myös ennakoitavissa koronapandemia-ajan kaltaista kulttuurialojen osaajakatoa, jolloin etenkin kehityspotentiaalisilla rajapinnoilla toimivat osaajat siirtyvät toimimaan pysyvästi muille aloille.

Vaikka kyseessä onkin kulttuuripoliittinen asiakirja, on sen vision toteutumisessa keskeinen rooli eri toimijoiden osaamisen lisäämisellä. Näin ollen kulttuuripoliittisessa selonteossa tulisi myös huomioida, mistä ja millaisilla satsauksilla korkeatasoinen, oikeaan kohdistuva ja riittävävolyyminen osaaminen on saatavissa.

3.1

Taide- ja kulttuurikasvatusta kehitettäessä on tunnistettava ja huomioitava ammattikorkeakoulujen tärkeä rooli taide- ja kulttuurialan ammatillisten ja taiteen perusopetuksen opettajien kouluttajana (yhteisöpedagogi, musiikkipedagogi, tanssinopettaja, teatteri-ilmaisun ohjaaja). Kyseessä ei siis ole yksinomaan yliopistojen kasvatustieteellisten tiedekuntien alaan liittyvä asia. Taidekasvatuksen ja -koulutusten visioiden toimeenpanoa tulee jatkaa tavoitteellisesti.

3.2

Ammattikorkeakoulut pyrkivät synnyttämään kulttuuri- ja luovien alojen tutkintoihin valmistuville hyvät valmiudet tunnistaa osaamisensa hyödyntämismahdollisuuksia myös kulttuuri- ja taidealojen

ulkopuolella. Kentällä jo toimivien täydennyskoulutustarpeet ovat suuria mm. digitalisaatioon ja kestävä tulevaisuuden teemoihin liittyen. Valitettavasti itsensä työllistäjien ja apurahoilla tai free lancerina toimivien on vaikeaa osallistua maksullisiin tai pitkäkestoisiin täydennyskoulutuksiin. Myös aikuiskoulutustuen leikkaus ja työttömyystuella tapahtuvan opiskelun tiukat rajaukset heikentävät osallistumismahdollisuuksia.

Ammattikorkeakoulujen kulttuuri- ja taidealojen työelämälähtöisessä koulutuksessa on huomioitu jo pitkään yrittäjyys- ja liiketoimintaosaamisen osaamisen kehittäminen. Suomen- ja ruotsinkielistä teatteri-ilmaisunohjaajakoulutusta antavat ammattikorkeakoulut ovat oma-aloitteisesti sisällyttäneet 60 op laajuiset opettajan ammattipedagogiset opinnot tutkintoihin valmistuvien opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia tukemaan.

3.4

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta tavoittaa laajasti alueiden yrityskenttää ja kolmannen sektorin toimijoita. Uusien TKI-rahoitusohjelmien valmistelussa niin Suomessa kuin EU:ssakin tulisi huomioida toimintamuodot, joihin pystyy osallistumaan alueellisia korkeakouluista ja muista toimijoista koostuvia verkostoja. Useinhan rahoitusta voi hakea vain yksi korkeakoulu omalta alueeltaan.

3.5

Yhteistyön ja osallisuuden voima -toimenpidekokonaisuudessa nousee esiin toimenpiteitä, jotka ovat ammattikorkeakouluille luontaisia. Kulttuuriorganisaatioiden osaamisen lisääminen datapohjaisessa yleisösuhteessa, sote-ammattilaisten kulttuurialan tuntemus ja hyödyntäminen sekä luovien alojen yrittäjyys- ja liiketoiminta ovat teemoina useissa käynnissä olevissa TKI-hankkeissa ja tutkinto-ohjelmissä. Mm. kulttuurihyvinvoinnin ympärillä tapahtuva tutkimus- ja verkostotoiminta on vahvaa ja aktiivista. Yhtenä konkreettisenä esimerkkinä on ammattikorkeakoulujen yhteistyönä toteutettu valtakunnallinen yhteisömuusikon erikoistumiskoulutus.

3.6

Kulttuurin hyvinvointivaikutusten hyödyntämiseen ohjaaminen ja toiminnan systemaattinen vakiinnuttaminen sekä hyvinvointialueilla että yksityisissä sote-palveluhankinnoissa tulee olla läpileikkaavaa kansallisesti ja sitä tulee tarvittaessa vahvistaa sääntelyllä.

3.7

Vuonna 2023 voimaan tulleessa tekijänoikeuslaissa muutokset jäivät aikataulusyistä toimintaympäristön tarpeet huomioiden riittämättömiksi. Hallitusohjelmassa mainittu tekijänoikeuslain täydellinen uudistaminen tulisi aloittaa pikimmiten. Nykyinen tekijänoikeuslaki on erittäin laaja, moneen otteeseen paikkailtu, vaikeaselkoinen ja joiltakin osin monitulkintainen. Korkeakoulujen ja taidealan ammatillisen koulutuksen näkökulmasta etenkin tekijänoikeuden alaisen materiaalin hyödyntäminen osana taideopetusta tulee ratkaista selkeästi ja kustannustehokkaasti.

4.

Toimenpiteiden seuranta ja tarkoituksenmukaisten laadullisten vaikuttavuusmittareiden kehittäminen olisi tärkeää. Mittaristo tulee luoda sellaiseksi, että tiedon tuotanto on kattavaa ja luotettavaa eikä se kuormita toimijoita.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Riitta Konkola
puheenjohtaja

Ida Mielityinen
toiminnanjohtaja